
ДОБРИВОЈЕ СТАНОЈЕВИЋ и МАРКО ЂОРЂЕВИЋ

Универзитет у Београду, Факултет политичких наука –
Катедра за новинарство и комуникологију, Београд;
Универзитет у Крагујевцу, Факултет педагошких наука,
Јагодина

DOI 10.5937/kultura2066062S
УДК 316.775/776:7.097

оригиналан научни рад

ГДЕ ПОЧИЊЕ РИЈАЛИТИ

ТАМО ГДЕ ПОЧИЊЕ РИЈАЛИТИ ЗАВРШАВА СЕ СЛОБОДНО ДРУШТВО

Сажетак: У чије име се одвија ријалити? Како гледаоцу може бити занимљиво нешто што подсећа на драму, а није драма; на филм са различитим жанровским ознакама, а није филм; на водвиљ, гротескни смехотрес, ваиарску забаву, а да се у томе не налази готово никаква естетска вредност? Зашто су гледаоцима уопште потребни такви садржаји? Шта се дешава у људском искуству ако се свакодневно бави животима других (обичних и могуће је познатих)? Хипотеза подразумева преиспитивање утицаја скривеног политичког гледишта на ријалити програм и утицаја ријалити програма на политичко становиште савременог гледаоца. Ријалитијима се смишљено прекида свакодневни животни ток појединих личности са обећањем да могу да реше своја материјална питања и друга питања која се, понекад, доживљавају као „животна”. Од избора јеловника до избора времена за „журку”, све је унапред одређено. Уобичајени токови се прекидају и јунаци почињу да се баве нечим другим што мало или нимало зависи од њихове воље. Ништа предвиђено не припада аутентично њиховом животу, али ипак постоје упоришне тачке у паралелној стварности. Паралелна стварност замењује политичку, стварну. На тој симулацији се заснива и нова поетика ријалитија. Све је на симулираној „енергији” и „подгревању” емоција заснованих, најпре, на чињеници издавања. Отуда је један од кључних момената однос између наметнутих задатака и тзв. опуштања. Живот се на тај начин битно сиромашти и одузима му се прави смисао иако се чини да је све занимљиво, на „посебним задацима”, и пуно смисла. Оквир томе дају намештени аплаузи, извештачени смех и исфорсиране свађе. Уместо субјектима, особе у ријалитију се доживљавају као објекти погодни за манипулацију сваке врсте, па и медијско-политичку манипулацију.

Кључне речи: *ријалити, афективност, реторичко, жанр, гротеска, агресивност, симулација*

Увод¹

Прилично је јасно да ријалити програми данас не настају самостално и сами од себе као својеврсни изазов „духа времена”. Они нису аутентична потреба публике нити одговарају на изазове савремених цивилизацијских потреба. Нису ни покушај да се створе нови стваралачки контексти. Не делују као завршена целина. Непрестано се обнављају и шире тражећи испуњење сврхе коју никако да досегну. Њихова функција као да се налази у сталној претњи да се оснажи смисао до којег се, такође, не долази. Тешко да ће икада доћи до једногласне потврде о правом значењу ријалитија и стварном исходу медијско-политичких манипулација. Такмичење постаје посебан императив, новац и слава имају своју улогу, али суштина, ипак, остаје тешко неухватљива. Нема тзв. „кристалације средишта” (Роман Ингарден), нема конзистентних идеја. Не зна се каква је права улога стварне напетости. Зато и нема гледаоца који су способни да уоче иманенцију ријалитија јер је она сакривена иза имажинарних зидова којима се замагљује поглед на изворни стварносни и политички смисао.

У чије име се одвија ријалити? Како гледаоцу може бити занимљиво нешто што подсећа на драму, а није драма; филм са различитим жанровским ознакама, а није филм; водвиљ, гротескни смехотрес, вашарску забаву, а да се у томе не садржи готово никаква естетска вредност. Зашто су гледаоцима уопште потребни такви предвидљиво-непредвидљиви садржаји? Шта се дешава у људском искуству ако се свакодневно бави животима других (обичних и могуће је познатих)? Ријалитијима се прекида животни ток појединих личности са обећањем да могу да реше своја материјална питања која се често доживљавају као „животна”. Од избора јеловника до избора времена за „журку”, све је унапред одређено. Уобичајени токови се прекидају и јунаци почињу да се баве нечим другим што мало или нимало не зависи од њихове воље. Све предвиђено не припада аутентично њиховом животу, али ипак постоје упоришне тачке у стварности. Све је на симулираној „енергији” и рађању нових емоција заснованих на насилном издвајању из контекста. Јунаци у ријалити уносе делове својих бивших контекста, али и стварају нови, паралелни, симулирани, квазиполитички, надзирани.

1 Рад у оквиру пројекта *Политички идентитет Србије у регионалном и глобалном контексту (179076)*.

Отуда је један од кључних момената однос између наметнутих задатака и тзв. опуштања, између намештања и непредвидљивости, извесности и неизвесности. Живот се у том сведеном контексту сиромаша и одузима му се прави смисао иако се чини да је све занимљиво, на „посебним задацима” и пуно смисла. Оквир томе дају намештени аплаузи, извештачени смех и исфорсиране свађе. Уместо субјектима, особе у ријалитију се доживљавају као објекти погодни за манипулацију сваке врсте. Ријалити, тако, постаје посебна „машина за прљање”.²

Скривено политичко и политика скривања

Судбине личности умешаних у ријалити нас, међутим, ретко додирују и узбуђују као што се дешава у стварном животу или у уметничком делу. Најпре зато што је реч о, привидно, властитом избору заснованом, најчешће, на „примамљивој новчаној понуди” или понуђеној популарности. Неко узбуђење се непрестано очекује, али се оно упорно преображава у тренутну патетику или фриволну обичност која има више скривених политичких састојака:

1. Прилагођена, углавном појачана осећајност, готово увек делује као да је тек у настанку. Најављују се неизвесни дани и „бесане ноћи” пуне афеката. После њих, међутим, не долази до катарзе већ пре до очајног засићења баналним решењима и исходима.

2. У ријалитијима је уочљива непрестана глад за необичношћу, а јунаци се реализују као пројекти испод обичности. Стална тежња за уживањем омета се до граница фрустрације. Жеђ за поседовањем се, обично, преобраћа у то да нас други поседују већ тренутком одлуке да се уђе у ријалити.

3. Најзад, што мање долази до испуњења очекивања то је веће и трагичније настојање да се личности изборе за вредности за које се декларативно залажу, а у ствари су веома далеко од њих.

Околности у којима се налазе изабране личности ријалитија изазивају сталну пожуду према свим екстраваганцијама које се најављују а за које нису способне. Ријалити јесте, отуда, стање површних, привидно, бурних осећајности, наоко пуно динамичности, али са сталном чежњом према истицању које се ретко дешава и у чему добром иако се могућност добра стално најављује. Зато се истицање усмерава, најпре,

2 Антонић, С. (2011) *Вишијевска Србија*, Београд, „Чигоја штампа”, стр. 67.

према провокацији ради победе. На тај начин долази до приметног застоја „нормалности” и очекиваног свакодневља које се свакодневно не дешава. Ријалити је, у ствари, пун догађања у којима се ништа не дешава. Стално неко долази и одлази, али као да нико није ни дошао ни отишао. Супротно од апсурдизма у Бекетовој драми *Чекајући Годоа* где „нико не долази и нико не одлази”, али се стално нешто узбудљиво очекује. Није, отуда, случајно што су чести гости политичке ријалити фигуре (Војислав Шешел, Ненад Чанак, Марјан Ристичевић, Бошко Ничић, Александар Пожгај, Рака Радовић...). Тек после њих се, осим властитог представљања, ништа не дешава. То рађа стални осећај промашености који не може да се не заврши у трагикомичном јер сви извођачи ријалити радње као да унапред знају све тајне и расплете. Упркос томе, готово свака личност делује аутсајдерски, као да мало шта зна и као да зна погрешно о правом. Њој као да унапред верују и друге личности и аутсајдеризована и ријалитизована публика.

Све чему се придаје значај у свакодневном животу одједном постаје безначајно јер се одиграва у наметнутим, неслободним околностима и омеђеном апстрахованом, херметизованом, простору. Глумљена искреност и претећи „карантини” чине учеснике разочараним и промашеним већ на почетку. Такво врлудање и несигурност осећајности доводи често до радикалних промена почетних ставова. Љубави и мржње су исхитрене, пријатељства наметнута и глумљена, везе привремене већ на почетку заснивања. Почетни поетички став је обликован у духу фразема „што на ум, то на друм”, „немати длаке на језику”, „имати срце”...

У ријалитијима се живот своди на праегзистенцију реторичког елемента, без естетизованог слоја. „Ријалити је замишљен као психо-социјални експеримент”³, тврди се у неким изучавањима. Својеврсни огољени практицизам рађа посебне сукобе. Јунаци безуспешно покушавају да се наметнутом игром врате у реалност не знајући да се не може играти необуздано у неслободним омеђеним просторима. Тако долази до појаве самозаборавања. Личности на тај начин постају неке друге непрестано се лажно представљајући и преиспитујући, безуспешно трагајући за својим изгубљеним „ја”. Честе су појаве агресивности и најаве могућих насиља, па и непризнавања аутентичности туђег приступа. Бурна испитивања и трагања, као и нагла смирења утичу на стално мењање кулминација. Долази се до ситуација и личности које

3 Radulović, L. i Erdei, I. (2017) *Veliki brat vas gleda / Vi gledate Velikog brata, fenomen (nad)gledanja i imperativ gledanosti u rijaliti programu*, Etno-antropološki problemi, Beograd, str. 23.

се нису ни очекивале ни слутиле. Присуствује се спознаји стварне несварности којом се ремети природна реакција. Развој „идеалног бића” непрестано се спутава и потискује, али се спутава и развој „стварног бића”. Удаљавање стварности од ситуација у којима се приповеда о стварности исходује осамостаљивањем симулације као друге аутентичности. У сукобу неостварености, онога што је идеално и онога што је стварно, у осујећењу њихових испуњења, рађа се посебна ријалити маска. Ријалити маска јесте специфични неспоразум између идеалног лица коме се тежи да би субјект себе приказао у бољем светлу и стварног лица које никако не може да се не прикаже у свом најгорем издању. Отуда ријалити маска као потреба да се лице представи као улога „ријалити играча”. При томе је ријалити маска неопходна да би се оправдали сви поступци који одударају од моралних норми, дакле без “дискурсних и моралних принципа”⁴ па су, отуда, занимљивији за публику жедну неморалности и, на супрот, жељну моралисања. И једну и другу привлаче крајности као могућност улажења у оговарачке жанрове стварности који се провлаче медијима и руморном комуникацијом при чему се скреће пажња, ако затреба и када затреба, од тема шкакљивих за руковоаоце стварностима.

Жртве ријалитија пристају на улогу жртве, па и политичке жртве, сасвим добровољно, са мало или нимало противљења, непрестано тражећи испуњење својих прекомерних очекивања и то управо у ономе скривеном што никако не заслужују. Политика скривања иза, често еротизоване, „маске” постаје посебна скривена политика којом се остварују циљеви ван ријалитија. Јер, циљеви ријалитија се налазе, редовно, ван ријалитија.

Подгревање

Ријалити доживљај јесте непрестано „подгревање”, амплификација, страсти, осећања и језика. Да би ријалити имао смисла морају постојати различита, често супротстављена гледишта. Субјект се увек налази између стварности полупонижавајућег стања у које је доведен и посебног сна о могућој популарности и слави стеченој на било који начин. Лествица етичких, естетских и језичких вредности се непрестано спушта. На топлоти узајамних подгревавања непрестано се шири до распрснућа. Свако снижавање моралне лествице јесте оправдање за ново падање и следеће „подгревање”. Реч је, свакако, и о принципу уједначавања у падању

4 Stepanov, S. (2016) *Asertivnost, relevantnost i žanr analiza predizbornih političkih govora*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

да би група могла да буде, бар оквирно, хомогена. На класификацији језичких вредности преовладавају вулгаризми којима се веома брзо стиже у „срце таме” према коме се неминуовно тежи. Да би се заборавила стварност неслободе, мора се потонути у сан о изворности подгрејаног ријалити света.

Ријалити програм процесом „подгревања” језичких атавизама постаје мајка која као да успављује своју разударену и обесну децу. Ријалити деца непрестано изражавају своје умногостручене размажености. Пошто је свака размаженост посебна, ради се на непрестаном „подгревању” хирова. Притом, се хировитости сукобљавају до неслућених облика, понекад и до ивице физичког сукоба који се, ако до њега дође, засад, спречава у, привидно, последњем тренутку. Зато што свака жеља не може бити испуњена, нужно долази до сукоба који се понекад решавају системом *deus in machina*. Жеље се, најпре, брзо „подгревају”, а затим нагло спутавају са образложењем да ће се једном обистинити. Одлагање и утеха јесу, уствари, ново „подгревање”. Као што и негирање ријалити „завере” јесте увек део нове завере. Тако стално потискивање обести рађа ослобађање наглих афективности у језику. На тај начин ријалити јунак се не повлачи него покушава да на други начин дође до остварења жеље чак и насупрот супротстављеним жељама других личности. С обзиром на урођену потребу о повремениој осамљености и осујећењу те потребе, јединке нису способне за толеранцију и уступке. И што се више јогуне и противурече другима, јунаци ријалитија се доживљавају као ојачани симболи програма у коме се налазе. Замишљено је да све има својства стварних догађаја. Уместо тога, догађа се да се реконструкцијом догађаја никада не ослобађа од политичке конструкције од које се полази. Отуда није случајно што је први „увозник” ријалитија политичар Драган Ђилас, а настављач и неуморни мултипликатор „политички човек свих времена” Жељко Митровић.

Једноставне су обести подетињених јунака ријалитија. Они желе у свему да буду први у праву и то одмах. Уколико наиђу на непремостиве препреке почну да вређају или да плачу. Тако се маштани положај хармонизира са позицијом онога који вређа или увређено плаче. Јер и један и други мисле да су у праву. Иако је у „подгрејаним” реторичким ситуацијама тешко изградити или обновити способност етичког односа, непрестано се позива управо на моралну димензију сталних сукоба. Релативизација етичких и реторичких норми одвија се у поетичком дијапазону „ко воли воли, ко не воли не воли”.

У „подгрејаним” околностима способност етичке и реторичке рецепције се битно мења. Суочени са наизменичном сменом умножених и минијатуризованих „говорних жанрова” (Михаил Бахтин), од шапутања на јастуку до жестоких свађа, јунаци су у сталној опасностима смене наглих климакса и антиклимакса. На тај начин никако да нађу праве моралне и реторичке вредности. „Манипулацијском употребом језичких средстава потиче се на жељено понашање и тиме инструментализира за успјех властитог дјеловања.”⁵ Сродно као и у политичком дискурсу. Брзе и неочекиване везе имају своју садашњу судбину „унутра” и очекивану „напољу”. Искреност се сматра једном од главних врлина, али она је често глумљена и, такође, „подгрејана”. Јунаци непрестано постижу супротан ефекат управо у моменту када покушавају да буду, наводно, „искрени”. Започете везе и грађење имица могу бити прекинуте у сваком тренутку. Отуда и нема природне неизвесности. Све реакције су, на крају, очекиване и рађене по истоветном политичком сценарију да се публика забави и заборави на текућу стварност.

Ријалити јунаци у сталном убрзаном „подгрејаном” кошмару неизвесности осећања, смене дана и ноћи, губе оријентацију и готово не поимају да околности има и других жеља осим властитих. Етички и реторички релативизам, отуда, нема свој природни почетак и крај. У истом моменту делује, истовремено, да све почиње и све се завршава. Тако се унутар једнога ријалити јунака одвија сукоб старих и новусвојених вредности. Он то не увиђа и настоји да пронађе реторичку стратегију којом би се могло оправдати етички обрт. Тако долази до нових сукоба и другачијих недоследности. Мало где се више расправља о доследности од расправа које воде учесници ријалити програма будући да се листом залажу за слободу, а унапред пристају на бројна омеђења која их, понекад, спутавају чак дотле да не могу да напусте ријалити програм иако то желе.

Јунаци ријалитија стално имају своје изборе, гласања, мале и велике завршнице. То их држи у стању непрестане будности и необећавајуће, измичуће бесконачности. Изнутра се ометајуће околности слабо уочавају, па ријалити субјект не осећа осујећење својих погледа и вредности, ако их има. Они све време обликују, дорађују и мењају систем вредности, а да су тога мало свесни. У подгрејаном „такмичарском духу” оправдавају своје недоследности принуђени да се нагло опредељују и тако додатно сукобљавају. Пресек стања:

5 Habermas, J. Tumačenje uz pojam komunikacijskog djelovanja, u: *Teorija društva u Frankfurtskoj školi*, ur. Katunarić, V. (1990), Zagreb, „Naprijed”, str. 602.

полупознате личности се гађају столицама и вређају уз фуриозни трубачки сонг. Тако постају познатије управо због сталног снижавања степена толеранције.

У новим сукобима јунаци се чаште да су „ометене у развоју”, да су „дементне”, међусобно се стално упозоравају да се не „провоцирају”. Шетајући обнажени, јунаци се боре истовремено и са својим јавним и приватним бићем. Погубни утисак при реципирању ових сукоба јесте у томе што се сталним „подгревањем” рађају лажни сукоби и компромиси којима се производе изнуђене свађе и свађалачка реторичност. Исходи таквих конструкција налазе се у томе да, на крају, не могу да претендују на статус стварног догађаја. Псеудо догађај се никако не може представити као стварни непристрасном судији реципијенту. Он хоће увек да види и друго, политичко, лице стварности ван зидина ријалитија.

Омамљеност и свађање

У чину саморецепције властитог присуства у ријалити програму личности добијају импулсе од својих бивших моралних представа које желе да сачувају и нових наметнутих вредности. Тог сукоба субјект није увек свестан јер је одједном суочен са другим неаутентичностима и раздражујућим аутсајдерствима. Такве околности могу да личе на својеврсно стање лошега сна који се никако не завршава. Овакав сан се ретко завршава правим буђењем. Завршетак се одиграва у новом кошмару који јунак треба да савлада борећи се свим омеђеностима своје неаутентичности. Није, отуда, сасвим јасно како се бирају ријалити личности. По свађалачким навикама, по пргавости, некултивисаности, идеализованој слици која треба да се разбије (пример учествовања познатих личности) или по слици анонимности која треба да се идеализује? Буђење из једног сна и улазак у други сан рађа стање сталне омамљености које доводи до свађања и натурализованих реторичких инерција обично омеђених вулгаризмима. Реторичка какофонија ријалити програма постоји као реметилачки чинилац којим се стално доприноси драмској напетости. „Али, чим покуша очувати једну истину свијета, човек је и нехотице претвара у истину о свијету, наиме своју истину.”⁶

Коме је потребна таква реторичка напетост? Притисак реципијентске масе која би да таквим програмом замени недостак драме у властитом животу или да замени своју драму за туђу сличну, јачу или другачију, можда улепшану

6 Biti, V. (1981) *Bajka i predaja, povijest i pripovijedanje*, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, str. 163.

наслућујућим „срећним завршетком”. Ријалити програм траје месецима и нуди се као члан породице кога треба наградити или извести из заблуде. Како се афективност реторичности појачава, јер реч је о језику а не о догађајима, тако расте и притисак да се одредимо. Суштински, ништа се не дешава. „Нико не долази, нико не одлази”, као у Бекетовој драми *Чекајући Годоа*, иако се чини да је све другачије. Баш као и у политичкој стварности. Ништа се не дешава (све се своди на то да Ми јесмо, а ви да нисте), а све се чини као да се дешавају веома важне ствари. У ријалити програму две сукобљене истине (праве и глумљене стварности) дивергирају по природи своје изворности: стварно и посредовано средиште.

Декларативна намера уесника ријалитија понекад је у томе да се „млади поуче” како не ваља радити, како да избегавају друштвене пороке а, уствари, пре се навикну на нове пороке него што се одричу старих. Занимљиво је да се емотивно чишћење ових јунака, у једном од ријалити програма, одвија на тзв, фарми и то у штали. Није тешко закључити шта стоји у позадини значења таквог простора.

Замишљено „чишћење” одвија се у самохвали у све изопаченијим облицима. Оно што ријалити, евентуално, може понудити мислећем посматрачу јесте свест о „тамној страни људске природе”. У ријалитијима ретко има повлачења и толеранције, глумци до краја играју своје улоге. Тврдоглавост доводи до својеврсног реторичког изопачавања иза којег следи латентна физичка агресивност (поливање водом, помијама, фекалијама...). Организатори, привидно упозоравају да се све заврши на вербалном сукобу. Али тешко је избегнути сукоб ако се он одиграва између умиреног мачо-мена и подјарене мачо-жене. Реторичке реакције су неумерене обременење вулгаризмима (*лажеш, ретард, дебилчино...*) и подсећају на острашћену политичку борбу. Најпре су реторичке реакције политичара подсећале на ријалити програме, потом се одиграо обрт. Реч је о посебном прилагођавању за оно што следи. Тежња за уклапањем носи собом, најчешће, прилагођавање новонасталим околностима. Прилагођавање се одвија у антиклимаксу: учесници се равнају према најгорем не би ли се остварио реципроцитет. Будући да су затворени, учесници ријалитија постепено имају искривљене представе о односима и реторичким одговорностима. На тај начин све више учествују у настанку разноликих наметнутих неспоразума. „Гнездо” ријалитија има посебну

валоризацију. „Позитивно говорећи, нема ничег апсурднијег од људских вредновања слике гнезда.”⁷

*Закључак: Љутња, агресивност и
коронизација стварности*

Многи од укућана ријалити програма дођу са извесним очекивањима, али и љутњом која се постепено појачава и доводи до степена, напре реторичке а, потом, и физичке агресивности. Мало ко се повлачи и бежи јер је у неприродним околностима, заштићен камерама и сведоцима. Тако се појачава међусобна вербална и свака друга агресивност, мада се увек зна да у томе има извесне симулације и глуме. Љутња је увек праћена извесним фрустрацијама, завишћу, инатом, љубомором, нарцисоидношћу, па и мржњом. Отуда је местимични „говор мржње” само део укупне афективне скале, а ријалити програм, најпре, полтички конструкт.

Кад су у питању осећања и понашања која се испољавају у ријалити програму, као и вербално испољавање осећања, сваки од јунака живи у „подгрејаној” и скривено политизованој атмосфери. У тој „подгрејаности” налази се делимично оправдање за понашање које не може бити шире прихватљиво. Отуда ове особе често повлаче „знак једакости између осећања и понашања”. „Увиђањем да осећати и понашати се није једно исто, особа добија слободу да бира како ће изразити своје осећање.”⁸ Љутња и агресивност добијају свој метафорички заокрет, а ријалити програм има политичку службу изједначавања разноликог, каљање неокаљаних, својеврсну општу коронизацију стварности. Парадоксално је да ће јунаци ријалитија, будући већ од пре у „карантину”, можда надживети стварност коју су окужили.

Може се, свакако, говорити о перспективи ријалитија и његовом гледишту према унутра и према споља. И тек ту се може тражити одговор на питање где почиње и где може завршити ријалити. Све остаје ствар избора, ко ће учествовати, како ће реаговати, ко ће гледати и како вредновати ријалити садашњост и услове који су довели до ње. Чак ниједна самовоља није једнака другој. Ријалити коронизацијом се стварност уједначава. Ријалити програм се може читати и као метафорички заокрет ка праоблику коронизације.

Ријалити на ствари гледа, још увек, са сведеног гледишта скривене коронизације. Ствар је у томе да се ваљано сагледа

7 Башлар, Г. (1969) *Поетика простора*, Београд, Култура, стр. 131.

8 Milivojević, Z. (2008) *Emocije; psihoterapija i razumevanje emocija*, Novi Sad: Psihopolis institut, str. 31.

оквирно начело ријалитизације којим се усмеравају различите перспективе стварности. Гледиште „оријинала” и становиште „кловна”.⁹ А оно се, некако, увек налази у политичком пољу и ствар је дискурсне манипулације политичког говора. Најпре својим изгледом, својим наглашено театралним гестовима и мимиком, карактерним цртама без изразитије тежње ка духовном. И док у склопу ријалитија личности настоје да се представе као субјекти, унутар ријалити драме они су објекти, јер њиховим поступцима, редовно, управља неко споља.

ЛИТЕРАТУРА:

- Антонић, С. (2011) *Вишијевска Србија*, Београд: Чигоја штампа.
- Башлар, Г. (1969) *Поетика простора*, Београд: Култура.
- Biti, V. (1981) *Bajka i predaja, povijest i pripovijedanje*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- Ломпар, М. (2016) *Похвала несавремености*, Београд: Лагуна.
- Milivojević, Z. (2008) *Emocije; psihoterapija i razumevanje emocija*, Novi Sad: Psihopolis institut.
- Radulović, L. i Erdei, I. (2017) *Veliki brat vas gleda / Vi gledate Velikog brata, fenomen (nad)gledanja i imperativ gledanosti u rijaliti programu, Etnoantropološki problemi*, sv. I/2017, Београд.
- Stepanov, S. (2016) *Asertivnost, relevantnost i žanr (analiza predizbornih političkih govora)*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Habermas, J. Тумаčenje уз појам комуникацијског дјеловања, у: *Теорија друштва у Франкфуртској школи*, ур. Катунарић, V. (1990) Загреб: Напријед.

⁹ Ломпар, М. (2016) *Похвала несавремености*, Београд: Лагуна, стр. 15.

Dobrivoje Stanojević and Marko M. Đorđević
University in Belgrade, Faculty of Political Sciences –
Department of Journalism and Communicology, Belgrade;
University in Kragujevac, Faculty of Pedagogic Sciences, Jagodina

WHERE A REALITY SHOW BEGINS

Abstract

Today, one can speak more about how reality shows are made and how they are maintained, about their chameleon perspective and their own view inwards and outwards. And it is only there that an answer to the question of where reality TV begins and where it can end can be sought. Reality TV involves a special creative uncertainty and a certain moral decay. Reality shows also involve a matter of choice: who will participate, how will they react, who will watch and evaluate the reality of the reality show and the conditions that have led to it? In reality programmes, things are always viewed from the reduced and stripped point of view of the organizer. Have fun and make money. If the rhetorical points of view that affect different perspectives of reality shows are properly considered, the effect is, in the end, always in the political field.

Key words: *reality TV, effectiveness, rhetorical, genre, grotesque, aggressiveness*

Јелена Меркур, *Гордијев чвор*,
акрилик на платну, 80×40 цм, 2019.